

1988-07-01

ผู้หญิงของผู้ชายสมัยวิกตอเรียน

ชวคริต ชุมวิฒนะ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters>

Part of the [Arts and Humanities Commons](#)

Recommended Citation

ชุมวิฒนะ, ชวคริต (1988) "ผู้หญิงของผู้ชายสมัยวิกตอเรียน," *Journal of Letters*: Vol. 20: Iss. 2, Article 1.

DOI: 10.58837/CHULA.JLETTERS.20.2.1

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters/vol20/iss2/1>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Letters by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทความประจําฉบับ

ผู้หญิงของชายสมัยวิกตอเรียน

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ*

สมัยวิกตอเรียน ซึ่งเรียกชื่อตามพระนามองค์ประมุขของอังกฤษที่ปกครองประเทศเป็นเวลายาวนานนับ (๑๘๓๗-๑๙๐๒) เป็นสมัยที่ชนชั้นกลางแสดงสถานะและบทบาทผู้นำในสังคมอังกฤษอย่างชัดเจนทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม แนวทางการประพฤติตนที่ชนชั้นนี้ต้องการให้สังคมถือเป็นแม่แบบรวมเรียกว่าค่านิยมแบบวิกตอเรียน ซึ่งมีรายละเอียดอยู่หลายประการ ประการหนึ่งที่เด่นมากเกี่ยวกับเรื่องเพศ การพูดเรื่องนแทจะเป็นขอห้ามทางสังคมที่เดียว (social taboo) แต่ในความเป็นจริง หลายคนก็อ้างว่าเป็น “สุภาพบุรุษ” (gentlemen) ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการดำเนินชีวิตในสองลักษณะได้ จำนวนโสเภณีที่ขายบริการให้แกชนชั้นนี้จึงมีไหลลดลงจากสมัยก่อน หากทว่ากลับเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้คนรุ่นหลังจึงเขียนค่านิยมแบบวิกตอเรียนเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของการสร้างภาพตบตามากกว่า

*ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

อ.บ. เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง (จุฬาฯ)

M.A., Ph.D. European History (Cornell)

อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)

คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นช่วงที่อังกฤษเจริญถึงขีดสุดในด้านความมั่งคั่ง อาณาเขต และขอบข่ายการค้า กรุงลอนดอนมิได้เป็นแค่เพียงเมืองหลวงของอังกฤษ แต่เป็นมหานครแห่งนานาชาติ อังกฤษกลายเป็นโรงงานผลิตสินค้าไปทั่วโลก (Workshop of the World) ความเปลี่ยนแปลงในอังกฤษเองเห็นได้ชัดนับแต่ทศวรรษ ๑๘๓๐ กล่าวคือ การเปลี่ยนสภาพจากสังคมเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม การที่ผู้คนละทิ้งหมู่บ้านไร่เนาและหลังไหลเข้าไปเป็นแรงงานในเมืองขนาดต่างๆ ความรวดเร็วในการเดินทางระหว่างลอนดอนไปยังภาคต่างๆ โดยเส้นทางรถไฟ หากประเด็นที่ควรพิจารณาที่สุดก็คือ ผู้ได้รับประโยชน์หรือเป็นตัวจักรสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของอังกฤษสมัยศตวรรษที่ ๑๙ นี้คือ กลุ่มชนชั้นกลางซึ่งเป็นชนกลุ่มใหม่ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพจากการค้า และการอุตสาหกรรม จนสามารถกำหนดค่านิยมของสังคมอังกฤษในยุคนั้นได้ และกลายเป็นลักษณะที่เรียกกันว่า มาตรฐานสังคมแบบวิกตอเรียน (Victorianism)

ชนกลุ่มใหม่ที่เรียกว่าชนชั้นกลางนี้พยายามแสดงสถานะของตนในสังคมเมือง โดยการสร้างบรรทัดฐานการครองชีพใหม่ๆ ขึ้น เพื่อให้ชนชั้นสูง (aristocrats) และชนชั้นต่ำ (low classes) ยอมรับ โดยเฉพาะในด้านศีลธรรมจรรยา จนทำให้คำว่า “วิกตอเรียน” มีความหมายในเชิงอนุรักษ์นิยม ความสุภาพเรียบร้อย ความมีเมตตา ความสง่างาม ความน่าเคารพบนอบ ความขยันขันแข็ง แต่ความพยายามอย่างยิ่งยวดของชนกลุ่มนี้ไม่สามารถปิดซ่อนเร้นความอ่อนแอภายในของตนได้สำเร็จ และสะท้อนให้เห็นการดิ้นรนปรับตัวเพื่อหาสถานะในสังคมอย่างไม่ราบรื่นและกลมกลืน ทำให้ความสุภาพเป็นความสุภาพที่เกินเลยเสแสร้ง ความเมตตาเป็นความเมตตาที่ปราศจากความจริงใจ เย็นชา ความน่าเคารพยกย่องขึ้นอยู่กับสถานะทางการเงินแต่อย่างเดียว สังคมที่แท้จริงของชนชั้นกลางจึงมีสองระดับ ตัวอย่างหนึ่งที่ได้ชี้ชัด คือ ภาพของสตรีวิกตอเรียนซึ่งกำหนดโดยชนชั้นกลาง เป็นภาพของผู้หญิงที่เรียบร้อย เครื่องครัดศีลธรรม เป็นตัวแทนแห่งความดี ความบริสุทธิ์ ความงาม แต่ปรากฏว่า ในสมัยนี้เด็กสาวจำนวนมากหันไปประกอบอาชีพโสเภณีเพื่อสนองความสุขแก่ชนกลุ่มนี้อย่างไม่เคยมีมาก่อน ภาพของสังคมที่เปิดเผยและซ่อนเร้น ซึ่งดำเนินควบคู่กันไปเช่นนี้เองทำให้คนรุ่นหลังพูดถึงคำว่า “วิกตอเรียน” อย่างคุกคูกุแกล่น เพราะเห็นว่าเป็นการสร้างค่านิยมที่ตบตาอย่างแท้จริงของพวก “ผู้ดีใหม่”

ความตึกกักทางเศรษฐกิจนับแต่ปลายศตวรรษที่ ๑๘ ทำให้ที่ดินที่เคยเป็นไร่เนาหมู่บ้าน ไม่เป็นที่พึงทางเศรษฐกิจของผู้คนดังแต่ก่อน หนุ่มสาวอพยพเข้ามาอยู่ตามเมืองใหม่ขนาด

ต่าง ๆ ในภาคเหนือและตอนกลางของประเทศ โดยเฉพาะในเขตทอผ้าของมณฑลแลงคาเชียร์และ
ยอร์กเชียร์ เมืองสำคัญ ๆ ที่เป็นแหล่งดึงดูดผู้คนอย่างมาก ได้แก่ แมนเชสเตอร์ ลีดส์ เบอร์มิงแฮม
และกลาสโกว์ จำนวนชาวอังกฤษที่เข้าไปเป็นชาวเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปรากฏว่าจากการ
สำรวจสำมะโนประชากรใน ค.ศ. ๑๘๕๑ พลเมืองอังกฤษกว่าครึ่งหนึ่งเป็นชาวเมือง (สภาพเช่นนี้
เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเจ็ดสิบปีต่อมา) อัตราความเจริญเติบโตของเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว เช่น
เมืองแบรดฟอร์ด ใน ค.ศ. ๑๘๐๑ มีพลเมือง ๑๓,๐๐๐ คน ค.ศ. ๑๘๒๑ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๖,๐๐๐ คน
และพุ่งขึ้นสูงถึง ๑๐๔,๐๐๐ คน ใน ค.ศ. ๑๘๕๑ และอันที่จริง ตอนต้นศตวรรษที่ ๑๙ นั้น
ลอนดอนเป็นเมืองเดียวที่มีประชากรถึงแสนคน แต่ครั้นถึงกึ่งศตวรรษ อังกฤษมีเมืองถึง ๙
เมืองที่มีผู้คนเกินกว่าแสนคน

เมื่อโครงสร้างทางประชากรและชุมชนเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางสังคมของอังกฤษซึ่งเคย
ประกอบไปด้วยชนชั้นสูงซึ่งทรัพย์สินส่วนใหญ่ได้จากที่ดิน (the landed gentry) และชาวนาก็
เปลี่ยนไป เพราะการค้าและการอุตสาหกรรมที่ดำเนินโดยชนชั้นกลางกลายเป็นเส้นเลือดสำคัญที่
หล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของประเทศจนรุ่งเรืองอย่างไม่เคยมีมาก่อน ลอนดอนเป็นเมืองศูนย์กลางการค้า
ที่นานาชาติแวะเวียนมาพึ่งพิงและติดต่อกัน ตระกูลใหม่ ๆ ที่มั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็เริ่มปรากฏขึ้น
เช่น Boulton, Wedgwood, Horrock และตระกูล Peel ซึ่งประสบความสำเร็จจากการค้าฝ้าย
อย่างมาก ทั้ง ๆ ที่แต่เดิมเป็นเพียงสกุลชาวนาในเขตยอร์กเชียร์ เศรษฐีใหม่หลายตระกูลได้รับ
บรรดาศักดิ์แต่งตั้งเป็นขุนนาง ซึ่งนับเป็นยุคใหม่ของขุนนางอังกฤษที่ไม่ใช่ราชที่ดินอย่างเดียวอีก
ต่อไป แต่เป็นพวกนายทุน นักอุตสาหกรรม นายธนาคาร เจ้าของโรงงานทอผ้า เหล็ก ถ่านหิน
เหมืองแร่ เครื่องจักรกล อู่ต่อเรือ ตลอดจนผู้ถือหุ้นในกิจการรถไฟ

นอกจากกลุ่มชนชั้นกลางระดับสูงที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งดำเนินชีวิตคลุกคลีกับพวกชน
ชั้นสูงเดิมแล้ว ความเจริญทางเศรษฐกิจได้ขยายครอบคลุมไปถึงชนชั้นกลางระดับล่างลงมา ซึ่ง
ได้แก่พวกเจ้าของโรงงานขนาดเล็ก เจ้าของร้านค้า พ่อค้าผ้า พ่อค้าถ่านหิน ผู้ประกอบการโรงแรม
ครู เสมียน และบรรดาผู้ประกอบอาชีพในสำนักงานทั้งหลาย กล่าวโดยสรุปคือ พวกที่ไม่ต้อง
ใช้หยาดเหงื่อแรงงาน (manual labor) ในการหาเลี้ยงชีพนัก

ชนกลุ่มใหม่ที่ปรากฏชัดเจนในสังคมนี้เคยมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างยากจนมาก่อน เข้าใจ
ถึงความแตกต่างระหว่างความมั่งมีและความยากไร้เป็นอย่างดี และรู้ว่าความสำเร็จทางเศรษฐกิจ

จะไม่มี ความหมาย ถ้าไม่สามารถแสดงสถานะทางสังคมของตนให้เด่นชัด เพราะฉะนั้น จะต้องพยายามสร้างลักษณะ “ผู้ดี” ขึ้นมาให้ได้ จะได้ไม่ถูกประณามว่ามาจากพวกพ่อค้าไร้ชั้นวรรณะ จึงกำหนดแนวประพฤติปฏิบัติเพื่อให้คนอื่นอีกสองกลุ่มนับหน้าถือตา เช่น แสดงการต่อต้านการอยู่อย่างเกียจคร้าน ผลิตผลเวลาโดยเปล่าประโยชน์ของชนชั้นสูงเดิม และตั้งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการนับหน้าถือตา (respectability) เป็นหลักสำคัญ โดยแบ่งเป็นข้อปลีกย่อยลงไปว่าอะไรบ้างที่จะทำให้ผู้คน “นับหน้าถือตา” ขึ้นมาได้ และพยายามปลูกฝังความคิดต่าง ๆ เหล่านั้นให้ชนชั้นสูงและชนชั้นต่ำยอมรับ

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของชีวิตของชนชั้นกลางก็คือครอบครัว ซึ่งการจะดำเนินชีวิตให้ค้ำชูอย่างนั้น ชนกลุ่มใหม่ก็พยายามสร้างเงื่อนไขขึ้นมา โดยการจัดสภาพครัวเรือนที่ผู้ชายเป็นผู้นำอย่างเต็มที่ การตัดสินใจต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับหัวหน้าครอบครัว ภรรยาและบุตรไม่มีปากมีเสียง (บุตรมีไว้เพียงให้เห็นว่าเป็นสมาชิกในบ้าน) สิ่งสำคัญที่ต้องชวนขวยหาหมาครอบครองคือบ้านซึ่งอาจจะเป็นบ้านเช่าก็ได้ ขนาด ๖-๑๐ ห้องขึ้นไป การมีบ้านหรือที่ดินเป็นสิ่งสำคัญที่จะบอกชั้นของคนในสมัยนั้นได้ บ้านของชนชั้นกลางจะประกอบไปด้วยห้องประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ห้องอาหาร ห้องสมุด ห้องรับแขก ห้องนอน ห้องเด็ก และห้องคนใช้ ที่ขาดไม่ได้คือห้องรับแขก ซึ่งต้องประดับไปด้วยของนานาภัณฑ์ กระจกกระจิกแบบวิกตอเรียน เครื่องเรือนมักจะเป็นไม้มะฮอกกานี พื้นห้องปูพรมอย่างดี หน้าต่างทุกบานมีม่านที่ปักกันสายตากนภายนอก ทั้งนี้เพราะ “บ้าน” ในความหมายหนึ่งคือ ปราการป้องกันบุคคลจากรุทธิจวุ่นวายภายนอกซึ่งเต็มไปด้วยการแก่งแย่งทางการค้า การแสวงหากำไร ฉะนั้นเมื่ออยู่ในบ้าน หัวหน้าครอบครัวจะต้องรู้สึกปลอดภัย ปราศจากการรบกวนจากเรื่องภายนอกที่ประสบมาตลอดวัน ในขณะที่เดียวกันห้องนั่งเล่นหรือห้องรับแขกที่อยู่หน้าบ้านซึ่งเต็มไปด้วยของประดับประดาอันมีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นที่แสดงทรัพย์สินกระจุกกระจิก สะท้อนรสนิยมเจ้าของบ้านว่าอยากประดับประดาบ้าน ห้องนี้จะบรรจุของจนแน่นไปหมดทั้งเครื่องเรือนและภาพวาด บนหิ้งเหนือเตาผิงอาจมีดอกไม้สีผึ้ง เครื่องไม้แกะสลัก นกสตีฟ เครื่องเย็บปักถักร้อย และที่ขาดไม่ได้คือ หิ้งหนังสือนิยายเพื่อแสดงการเป็นผู้รักการอ่าน^๑

¹ Robert M. Adams. *The Land and Literature of England*. (New York : W.W. Norton, 1983), p. 388.

ผู้ดูแลความเป็นไปในบ้าน ก็คือ ภรรยา ซึ่งเป็นเพียงหน้าที่ในนามก็ว่าได้ เพราะชนชั้นกลางจะชวนขวยหาคนใช้มาช่วยงานบ้าน การที่จะเป็นหญิง “ผู้ดี” นั้นไม่ใช่ผู้หญิงทำงาน แต่เป็นผู้หญิงที่มีบริวารให้คอยเรียกใช้ บ้านของชนชั้นกลางส่วนใหญ่จะมีหญิงรับใช้ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่ร่ำรวยมากๆ ก็จะมีคนช่วยดูแลบ้าน นานาประเภท ตั้งแต่ แม่บ้าน (housekeeper) แม่ครัว หญิงรับใช้ทั่วไป พยาบาล แม่นม (บางบ้าน แม่ครัวจะมีลูกมือช่วยงานอีก ๒-๓ คน)

ผู้ชายสมัยนั้นพยายามสร้างภาพว่าภรรยาเปรียบประจุกเทพธิดาที่เป็นแสงเทียนส่องสว่าง

ประจำบ้าน (angel, guiding star in the house) เป็นตัวแทนของความบริสุทธิ์ ความเรียบร้อย ความสูงส่งน่าบูชา ห่างไกลจากความสกปรกชั่วร้ายในโลกทั้งปวง แม้ความรักใคร่ระหว่างสามีภรรยาก็เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ไม่มุ่งความรู้สึกทางเพศซึ่งถือว่าสกปรกมาเจือปน การอยู่ร่วมกันเป็นไปเพื่อการมีบุตรสืบตระกูลต่อไปเท่านั้น สตรีส่วนใหญ่ก็นั่นแลก็ยอมรับฐานะและสภาพที่ผู้ชายเป็นผู้กำหนดให้อย่างดี เห็นว่าตนคือ ผู้ปกป้องรักษามาตรฐานศีลธรรมอันสูงส่ง เป็นแหล่งที่พึ่งที่จะทำให้ผู้ชายคลายความกังวลใจจากการต่อสู้ทางธุรกิจ แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับบทบาทว่าเป็นผู้อ่อนแอ สมควรได้รับการปกป้อง ทะนุถนอม

“And regrettably, woman encouraged them, finding it pleasant to be worshiped, cherished, and deferred to, flattering to be considered vulnerable, virginal, and remote ; pure angels to whom a man might turn for respite from the rough, cruel world of business realities.”^๒

^๒ Resy Tannahill. *Sex in History*. (New York : Scarborough, 1982) p. 349.

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงวิกตอเรียนยอมรับบทบาทที่ผู้ชายหรือสังคมเป็นผู้กำหนด ก็คือ วิชาการอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้หญิงสมัยนั้น ที่ไม่เน้นการเล่าเรียนวิชาแขนงต่าง ๆ เพราะเห็นว่าเป็นภาระที่หนักเกินไปสำหรับสมองอันบอบบาง และวิชาการต่าง ๆ นั้นเป็นเรื่องของผู้ชาย (Provinces of masculine knowledge) จุดหมายสูงสุดในชีวิตของผู้หญิงคือ การแต่งงาน ด้วยเหตุนี้ ถ้าทำตัวให้พร้อมจนถูกเลือกเป็นเจ้าสาว ก็เท่ากับสอบผ่าน เพราะฉะนั้นผู้หญิงวิกตอเรียนจะได้รับการสอนวิธีเข้าสังคม วิธีสร้างบทสนทนาที่ไม่เคร่งเครียดกับชายหนุ่ม การสร้างความบันเทิงในรูปแบบเต้นรำ ร้องเพลง เล่นดนตรี ดัดเบียนโน รัจักมารยาทในการเข้าสังคม การแต่งตัวให้สวยงาม รัจัก การวางตัวแบบสุภาพสตรี การเยื้องกรายเคลื่อนไหวต่าง ๆ อย่างสง่างาม การละเว้นการเดินอย่างรีบเร่งหรือออกกำลังกายใด ๆ (กีฬาขี่ม้าสำหรับผู้หญิงเป็นที่นิยมปลายสมัยวิกตอเรียน) จะเห็นได้จาก Elizabeth Bennett ถูกค่อนข้างอดในนวนิยายเรื่อง *Pride and Prejudice* เมื่อผู้คนทราบว่า หล่อนเดินไปบนทางขรุขระถึง ๓ ไมล์จนถึงท่าเรือบนเประอะ เพราะนั้นไม่ใช่ลักษณะที่น่าชมเชยของสุภาพสตรี หากลักษณะที่ผู้ชายคาดหวังจากผู้หญิง คือ ลักษณะแบบ Rosamond ใน *Middlemarch*

She is sweet to look at as a half-opened blush-rose, adorned with accomplishments for the refined amusement of man. She is always that combination of correct sentiments, music, dancing, drawing, elegant note-writing and perfect blond loveliness.”^๓

การศึกษาเล่าเรียนของเด็กผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนจนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 19 เพราะค่านิยมของสังคมมองว่าผู้หญิงมีบทบาทในฐานะที่พึงทางใจให้ผู้ชาย และเมื่อผู้หญิงแต่งงานไปแล้วทั้งชีวิตและทรัพย์สินทุกอย่างก็เป็นของสามีไปโดยปริยาย^๔ เพราะฉะนั้นชีวิตของผู้หญิงที่ดำเนินไปวันๆ ก็เพื่อเป็นองค์ประกอบในชีวิตของผู้ชายเท่านั้น ถึงแม้จะเกิดความลำบากใจภายหลังการหย่าร้างก็เกิดขึ้นน้อยมาก และเป็นเรื่องไม่ได้ทำสำเร็จง่ายๆ ผู้ชายจะจัดวางภรรยาให้มีลักษณะเป็นเครื่องเรือนชิ้นหนึ่งที่จะทำให้ตนดูน่านับหน้าถือตาขึ้นได้ ชิคเส้นให้เดินไปตามบทบาท ซึ่งในแง่หนึ่ง สตรีก็ฝึกปรือมาเพื่อการนี้อยู่แล้ว เติบโตมาด้วยความนึกคิดให้รัจักการเข้าสังคม การมี

^๓ George Eliot. *Middlemarch*. (New York : W.W. Norton, 1977), p. 181.

^๔ กฎหมายฉบับแรกที่คุ้มครองทรัพย์สินของภรรยา คือ Married Women’s Property Bill ผ่านสภาใน ค.ศ. ๑๘๗๐

สติปัญญาอ่านนวนิยายของเซอร์วอลเตอร์ สก็อต บทกวีของไบรอน เปรียบเทียบตนเป็นนางเอก และบ้างก็เพื่อฝันเป็น “เลดี้” ในราชสำนักสมัยกลาง ผู้หญิงที่มีความคติอิสระแบบฟลอเรนซ์ ไนติงเกล และพี่น้องตระกูลบรอนเต้ไม่ใช่ลักษณะทั่วไปของสาวสมัยวิกตอเรียน ภาพสะท้อนจากงานเขียนของ Jane Austen คือ ภาพที่สตรีส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอ่านโคลงกลอน เย็บปักถักร้อย เขียนจดหมาย ซุปซิบนิทาน รอเวลาการมาเยือนของชายหนุ่ม ที่ดูดีขึ้นหน่อยคือการออกไปเยี่ยมคนยากจน สำหรับการออกไปแสวงหาอาชีพนั้นเป็นไปได้เลยสำหรับผู้หญิงที่มีฐานะ อาชีพหนึ่งที่เปิดคือ การเป็นครูสอนตามบ้าน (governess) แต่ก็มักจะเป็นทางเลือกเมื่อไม่สามารถหาку แต่งงานได้แล้ว ซึ่งก็ไม่ได้ช่วยให้ดูว่ามีสถานะดีขึ้นแต่อย่างใด

เมื่อแต่งงานและเข้าสู่ชีวิต “คุณนาย” ผู้หญิงของชนชั้นกลางจะมีคนรับใช้คอยรับคำสั่ง การดำเนินชีวิตประจำวันโดยทั่วไป คือ การจัดการตารางเวลาว่าจะไปเยี่ยมเยียนใครบ้าง จะมีแขกมาเวลาไหน จะต้อนรับใครอย่างไร การดูแลลูกให้รับประทานอาหาร การตรวจตราให้ผู้คนซัดดูภาชนะ แต่ถ้ามี “แม่บ้าน” คุณนายก็ไม่จำเป็นต้องทำอะไร สามารถใช้เวลาในบ้านได้เต็มที่ ในการสังสรรค์ระหว่างสตรีด้วยกัน แต่สำหรับครอบครัวที่ไม่มั่งคั่งนัก ภรรยาก็ต้องทำงานบ้านมากขึ้น รวมทั้งสอนหนังสือแก่เด็ก ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม แทบทุกบ้านจะมีสาวรับใช้สารพัดชนิดหนึ่งคนอย่างแน่นอน

การดำเนินชีวิตของสตรีชนชั้นกลางนี้เป็นลักษณะที่พบเห็นได้ในครอบครัวที่ฐานะการเงินดีขึ้น แต่ก่อนผู้หญิงในครอบครัวชาวอนาจะลุกขึ้นมาปลูกคนรีดนม คุมคนงาน บันนมนนยจนดึก เมื่อมีฐานะร่ำรวย บ้านที่อยู่ก็แยกออกจากเรือนพักของคนงาน มีห้องรับแขกเป็นสัดส่วนไว้ประดับประดาชีวิต มีคนคอยรับใช้ เลิกการบันนมนนยเอง ลูกสาวก็ไม่ต้องเรียนรู้วิธีการทำฟาร์มหรือรีดนมวัว แต่จะได้รับการอบรมวิธีเต้นรำ ภาษาฝรั่งเศส การเล่นดนตรีเล็ก ๆ น้อย ๆ

ข้อสำคัญที่สุดที่ต้องตระหนักเมื่อนึกถึงการดำเนินชีวิตของชนชั้นกลางก็คือ การหลีกเลี่ยงการพูดเรื่องเพศ หัวข้อนี้จะไม่ปรากฏในบทสนทนาหรือในสิ่งตีพิมพ์ที่เปิดเผยใดๆ นักเขียนนวนิยายหลายคน แม้จะสะท้อนภาพสังคมที่แท้จริง ก็จะไม่หลีกเลี่ยงที่จะเปิดเผยตัวละครที่เป็นโสเภณี จะมีก็แต่ Nancy ใน Oliver Twist ของ Charles Dickens เท่านั้น เรื่องที่จะสนทนา

^a J.F.C. Harrison. *Early Victorian Britain 1832-51*. (Bungay : Fontana, 1981), p. 146.

กันในครอบครัวต้องเป็นเรื่องที่บิดาสามารถพูดกับภรรยาและบุตรสาวได้โดยไม่มีอาการกระตาคก่อนสมัยพระนางวิกตอเรียขึ้นครองราชย์ Dr. Thomas Bowdler ถึงกับผลิตผลงานของเชกสเปียร์ฉบับครอบครัว ใน ค.ศ. ๑๘๑๘ ออกเผยแพร่ ซึ่งถือว่าเป็นงานเขียนที่จัดถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กสาวจนหมดสิ้น เป็นหนังสือสำหรับทุกครอบครัวได้อย่างปลอดภัย ด้วยเหตุผลทำนองนี้เอง ทำให้มีการใช้คำศัพท์บางคำแทนคำที่คนสมัยวิกตอเรียเห็นว่าไม่สุภาพ เช่น ใช้คำว่า limbs แทน legs และ serviette แทนคำว่า napkin บางบ้านเคร่งครัดมากถึงกับต้องแยกห้องหนังสือที่แต่งโดยนักประพันธ์ชายและนักประพันธ์หญิงเสียด้วยซ้ำ^๖

การหลีกเลี่ยงการสนทนาในเรื่องหย่อนศีลธรรม ทำให้ผู้หญิงสมัยวิกตอเรียไม่มีความรู้เรื่องเพศนัก การไม่รู้จักแม้กระทั่งระบบสรีระของตนเอง จึงเป็นไปได้ในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหมอจะตรวจหญิงสาวได้ก็ต่อเมื่อมีผู้หญิงอีกคนหนึ่งอยู่ในที่นั้นด้วย ทักษะคติเกี่ยวกับเรื่องเพศที่มีลักษณะอนุรักษ์นิยมเห็นได้แม้กระทั่งในระยะปลายศตวรรษ กล่าวคือ ใน ค.ศ. ๑๘๗๘ วารสารทางการแพทย์ The British Medical Journal ตีพิมพ์คอลัมน์ตอบคำถามเกี่ยวกับว่าผู้หญิงที่มีประจำเดือนแต่ละท้องหมูแฮมแล้วจะทำให้หมูแฮมเสียหรือไม่อยู่เป็นเวลาถึงหกเดือน^๗

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นคือโลกของผู้หญิงที่มีฐานะดี ส่วนผู้หญิงที่เกิดมาในหมู่ชนชั้นต่ำหาได้ดำเนินชีวิตอย่างข้างต้นไม่ อย่างไรก็ตามผู้หญิงกลุ่มหลังนี้ก็ถูกหล่อหลอมขีดเส้นโดยชนชั้นกลางซึ่งกุมอำนาจเศรษฐกิจของประเทศอยู่เช่นกัน จำนวนผู้หญิงที่ประกอบอาชีพรับใช้ตามบ้านเพิ่มขึ้นสูงมาก ใน ค.ศ. ๑๘๕๗ มีจำนวนถึง ๗ แสนคนในอังกฤษ และยี่สิบปีต่อมาเพิ่มขึ้นสูง ๑ ล้าน ๒ แสนคนเศษ กล่าวได้ว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง อาชีพที่มีผู้หญิงทำงานมากที่สุดก็คือ การดูแลบ้าน (domestic service) ซึ่งถ้าพิจารณาจากการจัดสภาพความเป็นอยู่ของชนชั้นกลางแล้ว ย่อมเข้าใจได้ทันทีที่บ้านของชนชั้นกลางเป็นตลาดงานแหล่งใหญ่ของผู้หญิงที่ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ ปรากฏด้วยว่าในสมัยศตวรรษที่ ๑๙ จำนวนผู้หญิงที่ยึดอาชีพโสเภณีมีจำนวนมากอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และแน่นอนที่ว่าการขายบริการของผู้หญิงกลุ่มนี้ย่อมมิใช่เพื่อคนในสังคมชั้นเดียวกันแต่เพื่อสนองจุดประสงค์ลูกค้าที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า

^๖ Walter L. Arnstein. *Britain Yesterday and Today*. (Lexington : D.C. Heath, 1976), pp. 78-79.

^๗ Resy Tannahill. *Sex in History*. p. 352.

ผลจากการที่ผู้ชายชั้นกลางพยายามหลีกเลี่ยงเรื่องเพศในครอบครัวของตน ทำให้หลายคนดำเนินชีวิตที่ซ่อนเร้นอีกแบบหนึ่ง นั่นคือ การมีสัมพันธ์กับสาวใช้ หรือไม่ก็กับโสเภณี ปรากฏว่าใน ค.ศ. ๑๘๕๐ วารสาร Westminster Review เปิดเผยว่ามีโสเภณีในลอนดอนถึง ๘,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่อยู่ในเขต West End ที่เรียกกันว่า Babylon ถ้านับจำนวนในอังกฤษและสกอตแลนด์ทั้งหมดแล้ว มีจำนวนมากถึง ๕๐,๐๐๐ คน^๘

สาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงหลายคนหันเข้ายึดอาชีพโสเภณีก็คือสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป อุตสาหกรรมในครัวเรือนต้องสลายตัวเมื่อเผชิญกับระบบผลิตแบบโรงงานใหญ่ การนั่งถักทอถุงมือ ผ้าลูกไม้ บั่นค้ายในครัวเรือนทำไม่ได้อีกต่อไปแล้ว พ่อ แม่ ลูกต้องเปลี่ยนสภาพมาเป็นแรงงานให้แก่เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม มีการถูกกดค่าแรง การอยู่ปะปนกันระหว่างเพศ และการที่สังคมยึดค่านิยมว่าความน่าับถือขึ้นอยู่กับฐานะการเงิน เพราะฉะนั้นเด็กสาวที่อยู่ในกลุ่มนี้จึงไม่ได้รับการคำนึงถึงอย่างสูงส่งว่าเป็นตัวแทนของความบริสุทธิ์ ความบอบบางที่น่าทะนุถนอม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็มักจะจับผิดกับหญิงเหล่านี้เนื่องมาจากทัศนคติดังกล่าวเช่นกัน

ผู้หญิงที่มาจากครอบครัวยากจนมิได้คำนึงว่าบทบาทของผู้หญิงจะจำกัดอยู่ที่ “บ้าน” อย่างผู้หญิงของชนชั้นกลาง เพราะชีวิตที่ทุกคนในครอบครัวต้องออกไปเป็นแรงงานนายจ้าง ผู้หญิงลดบทบาทในฐานะภรรยาและมารดา เด็กสาวก็ได้เติบโตในลักษณะให้รู้จักงานบ้านและฝึกปรือคุณสมบัติของลูกผู้หญิง เพราะฉะนั้นจึงไม่มีคุณสมบัติอย่างอื่นใดนอกจากเป็นสาวโรงงาน ในลักษณะครอบครัวเช่นนี้ ผู้ชายจะไม่สามารถชักนำครอบครัวได้ ในทางตรงกันข้าม บทบาทของผู้ชายจะถดถอยลงด้วยซ้ำ และเป็นเรื่องปกติที่เจ้าของโรงงานมักจะจ้างผู้หญิงและเด็ก และปล่อยให้ผู้เป็นสามีตกงานเพราะสามารถกดค่าแรงได้มากกว่า ในครอบครัวของชนชั้นต่ำ ผู้ชายจึงไม่มีความภาคภูมิใจในฐานะผู้หาเลี้ยงครอบครัวนัก

จำนวนโสเภณีที่มากขึ้นสะท้อนให้เห็นความอ่อนแอของผู้ชายชนชั้นกลางในประการหนึ่ง ส่วนอีกประการหนึ่งนั้นเนื่องมาจากความนิยมแบบศตวรรษที่ ๑๘ ที่ผู้ดีชั้นสูงจะเลี้ยงดูนางบำเรอได้เสื่อมคลายลงแล้ว เพราะการประพาศิตนเป็นตัวอย่างของพระนางวิกตอเรียและเจ้าชายอัลเบิร์ตที่แสดงพระองค์เป็นคู่สามีภรรยาที่น่ายกย่อง ห้อมล้อมด้วยโอรส ธิดา ทรงลบภาพความฟุ่มเฟือย การหย่อนศีลธรรมในแวดวงราชสำนักได้สำเร็จ เป็นแบบอย่างที่ดีให้ชนชั้นกลางปฏิบัติตาม ผู้ชายในศตวรรษที่ ๑๙ จึงหันไปนิยมการสร้างสัมพันธ์สั้นๆ และชั่วคราวมากกว่า

^๘ เป็นตัวเลขที่ค่อนข้างต่ำ ข้อมูลบางแหล่งพบว่าในลอนดอนมีโสเภณีถึง ๘๐,๐๐๐ คน

สิ่งที่ตามมาจากการที่มีโสเภณีจำนวนมาก ก็คือ การระบาดของกามโรค ซึ่งนำไปสู่สภาพการณ์อย่างหนึ่งในศตวรรษที่ ๑๙ นั่นคือการเสาะแสวงหาโสเภณีที่เป็นสาวบริสุทธิ์ (virgin prostitutes) เกิดความนิยมหาเด็กสาวอายุระหว่าง ๑๓-๑๕ ปีเข้าสู่อาชีพนี้อย่างมากมายซึ่งเท่ากับย่ำยีศีลธรรมอันจอมปลอมของสังคมให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่าการเพิ่มปริมาณของโสเภณีในลอนดอนในศตวรรษที่ ๑๙ หาได้เกิดจากค่านิยมในการบริโภคของชนชั้นกลางสมัยวิกตอเรียนอย่างเดียว คังทีโสเภณีเป็นปรากฏการณ์ที่ควบคู่กับชุมชนเมืองทุกแห่ง (Great Sin of Great Cities)^๕ แต่การที่โสเภณีในอังกฤษมีจำนวนมากขึ้น และการระบาดของกามโรค รวมทั้งการแสวงหาชู้หญิงสาวแรกรุ่นสู่อาชีพนี้แสดงให้เห็นอย่างต้งแท้ว่า ปริมาณความต้องการบริโภคสินค้าชนิดนี้ในตลาดชนชั้นกลางมิได้สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่พยายามบอกกล่าวให้ผู้คนยอมรับ การแสดงโอ้อวดที่เกินวิสัยความสามารถที่จะทำได้ของชนกลุ่มนี้เอง ทำให้คนรุ่นหลังมองชนชั้นกลางที่แสวงหา “ที่” ในสังคมอย่างคู้แคลน และเห็นว่าค่านิยมแบบวิกตอเรียนเป็นเรื่องเหลวไหล แสร้งทำ แต่ถ้าจะให้ความเป็นธรรมแก่ชนชั้นกลางบ้างแล้ว การสร้างค่านิยมต่างๆ นั้นเป็นไปเพื่อหาเอกลักษณ์ให้แก่ “ชั้น” หรือ “คลาส” ของตนเอง โดยที่มิได้ตระหนักว่าอยู่ในวิสัยที่จะทำได้จริงหรือไม่ และความพยายามต้งเงื่อนไซ้ให้สังคมว่า ผู้ดี และ สุภาพบุรุษ ควรเป็นเช่นไร ทำให้การดำเนินชีวิตของชนชั้นกลางเป็นไปในลักษณะมีความขัดแย้งในตัวเอง เป็นแบบศีลธรรมครึ่ง ๆ กลาง ๆ คำพูดของ Gustave Flaubert จะให้ภาพสรุปผู้ชายสมัยวิกตอเรียนได้ดีที่สุดภาพหนึ่ง

“A man has missed something if he has never woken up in an anonymous bed beside a face he ll never see again, and if he has never left a brothel at dawn feeling like jumping off a bridge into the river out of sheer physical disgust with life..”^๖

^๕ Vern and Bonnie Bullough. *Prostitution*. (New York : Crown, 1978), p. 183.

^๖ Resy Tannahill. *Sex in History*. p. 387.

เลือกคู่ให้เขากับเครื่องเรือน

บรรณานุกรม

- Adams, Robert M. *The Land and Literature of England*. New York : W.W. Norton, 1983.
- Arnstein, Walter L. *Britain Yesterday and Today*. Lexington : D.C. Heath, 1976.
- Bullough, Vern and Bonnie. *Prostitution*. New York : Crown, 1978.
- Eliot, George. *Middlemarch*. New York : W.W. Norton, 1977.
- Harrison, J.F.C. *Early Victorian Britain 1832-51*. Bungay : Fontana, 1981.
- Mitchell, R.J. *A History of the English People*. London : Pan Books, 1950.
- Rasenbaum, S.P. *English Literature and British Philosophy*. London : University of Chicago, 1971.
- Stearns, Peter N. (ed.) *The Other Side of Western Civilization*. Vol. II, New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1973.
- Tannahill, Resy. *Sex in History*. New York : Scarborough, 1982.
- Trevelyan, G.M. *Illustrated English Social History*. New York : David McKay, 1969.
- Watt, Ian. *The Victorian Novel*. New York : Oxford University, 1971.

